

Çocuklar İçin Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlaması

Bariş ÇETİN *

Özet:

Bu araştırma ile ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin öz-yeterliklerinin belirlenmesi için gerekli olan ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Türkçe ve İngilizce formları arasında ölçeğin tamamı ve her bir alt ölçeğe göre $p < .01$ düzeyinde korelasyon tespit edilmiştir. Her bir madde için alt ve üst grubu oluşturan puanlar arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Tüm grup düzeyinde ilişkili grup t- testi anlamsız çıkmamıştır; ancak devamlılık katsayısı ($r = .762$) bulunmuş ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı korelasyon değeri bulunmuştur. Tüm ölçekte her bir maddeye göre madde toplam, madde kalan değerlerinin $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Öz-yeterlik, İlköğretim, Ölçek uyarlama

Adaptation of the Self-Efficacy Scale for Children to Turkish*

Abstract:

This study aimed to develop a scale to determine the self-efficacy levels of 4th and 5th grade students in primary education. For the whole scale and for each sub-scale, a correlation was detected between the Turkish and English forms at $p < .01$ level. For each item, a meaningful difference was detected between the scores constituting the low and high groups at $p < .01$ level. The dependent t-test results were not meaningful for the whole group level, however, the continuity coefficient was found to be $r = .762$ at a meaningful correlation value, which was $p < .01$. It was found that the total item and item-remaining values were meaningful at $p < .01$ level for each item.

Key Words: *Self-efficacy, Primary school, Scale adaptation.*

1. Giriş

Öğrenmeyi etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bu faktörler; yaş, zeka, güdülenme, genel uyarılmışlık hali, kaygı, fizyolojik durum ve önceki öğrenilenlerin aktarılmasıdır (Kılıç, 2006:166-168). Öğrenmeyi etkileyen faktörlerden biri de öz-yeterlidir. Öz-yeterlilik, insanların önceden saptanmış edininim düzeyine ulaşabilmesi için gerekli eylemleri örgütleme ve yürütme yeterlikleri ile ilgili yargılarıdır (Bandura, 1977:191). Öz-yeterlilik, bireysel seçim yapmada, davranışların sonuçlarını tahmin etmede, bir iş üstünde ne kadar çok çaba harcanacağına karar vermede bireye yardım eder (Schunk, 2001:30). Öz-yeterlilik, dört temel kaynaktan elde edilen bilgilerden etkilenmektedir. Bu kaynaklar; deneyim, dolaylı yaşantılar, sözel ikna, psikolojik durumdur (Bandura, 1994:3).

Öz-yeterlilik, sosyal bilişsel öğrenme kuramını içerisinde yer alan önemli bir kavramdır. Bandura, öz-yeterlilik kavramını "Self-Efficacy" şeklinde isimlendirmiştir (Bandura, 1977, 1997). Öz-yeterlilik kavramı ülkemizdeki ilgili alanyazında farklı şekilde ifade edilmiştir. Bu ifadeler; yetkinlik beklentisi Kuzgun (2000); Aşkar ve Umay (2001); Bıkmaz (2002); Morgil, Seçken ve Yücel (2003) öz-yeterlilik inancı olarak adlandırmışlardır (Bıkmaz, Akt.2004:290). Bu makalede de öz-yeterlilik olarak isimlendirilmiştir.

Bir öğrenme etkinliğinin başlangıcında öğrencilerin hedefleri ve öğrenmeye karşı bir öz-yeterlilik algıları vardır. Öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyi motivasyonlarını güçlendirmekte ve öğrenmelerini geliştirmektedir. Öz-değerlendirme yaparken öğrenciler performanslarıyla hedeflerini karşılaştırarak öğrenmede kendi ilerlemelerini değerlendirirler. İlerleme konusunda yapılan öz-değerlendirmeler, öz-yeterliliği artırır ve öğrencinin motivasyonu korur. Bu değerlendirmeler sonucunda öğrenciler hedeflerini elde etmeye devam etmeye, onları değiştirmeye veya yeni hedefler belirlemeye karar verirler (Schunk, 2001:15-16).

Bandura, çocuk gelişiminin temelini atıldığı dönemde teşvik ve bilişsel yetkinlikler için temel çerçevenin okul ortamı olduğunu söylemiştir. Okullu çocukların bilişsel öz-yeterlilik geliştirdiği ve toplumsal katılım için gerekli bilgi ve problem çözme beceriler edindiği görülmektedir. Okul bilgi ve düşünme becerilerinin test edildiği, değerlendirildiği ve sosyal olarak karşılaştırıldığı bir yapıdır. Bilişsel beceriler yönetildikçe, entelektüel yeterlilik geliştirilir. Akran modelleme, amaçlar ve olumlu teşviklerle motivasyonun artması ve öğretmenlerin başarı ya da başarısızlığı yorumlayış şekli gibi faktörler bir çocuğun entelektüel yeterlilik yargısını etkiler. Bandura bu bilişsel becerilerin geliştirilmesine olanak sağlayan bir öğrenme ortamının oluşturulmasının öğretmenin sorumluluğunda olduğunu iddia etmiştir (Thomas, 2005:18).

Morgan-Jinks (1999), çocuklarda algılanan akademik öz-yeterliliği araştırmıştır. Morgan-Jinks'in hazırlanmış olduğu Öğrenci Yeterliliği Ölçeği, öğrencilerin okul başarısı ile ilişkili olabilecek yeterlilik inanışlarıyla ilgili bilgi edinmek için tasarlanmıştır (Morgan-Jinks, 1999: 224-230).

Hazır Bıkmaz (2004:290) “Sınıf Öğretmenleri Adaylarının Fen Bilgisi Dersine Yönelik Öz-yeterlik Ölçeği” ve Say (2005) “Fen Öğretiminde Öz-yeterlik İnanç Ölçeği”; Aşkar ve Umay (2001) tarafından “Bilgisayarla İlgili Öz-yeterlik Algısı” ölçeği; Morgil, Seçken ve Yücel (2004) “Kimya Eğitiminde Öz-yeterlik Ölçeği”; Aypay (2005) tarafından Türkçe’ye adapte edilen “Matematik Yetkinlik Beklentisi Ölçeği”; Çapa, Çakıroğlu, Sarıkaya (2005) tarafından Türkçeye adapte edilen “Öğretmenlik Özyeterlilik Ölçeği”; Gibson ve Dembo’nun (1984, Akt. Hazır Bıkmaz, 2004:303) “Öğretmen Yeterliliği Ölçeği”, Akoyunlu, Orhan, Umay (2005) tarafından geliştirilen “Bilgisayar Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği”, Kaptan ve Korkmaz (2001) tarafından geliştirilen “Öz-yeterlik Ölçeği”, Yılmaz, Gürçay, Ekici (2007) tarafından geliştirilen “Akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması” ülkemizde geliştirilen ve İngilizceden Türkçe’ye uyarlaması yapılan belli başlı ölçeklerdir. İlköğretim I. kademe seviyesindeki çocukların öz-yeterliklerini ölçebilecek bir ölçek Türkiye’de bulunmamaktadır.

Yapılan bu araştırma ile ilköğretim birinci kademeye yönelik, öğrencilerin öz-yeterliklerinin belirlenmesi için gerekli olan ölçeğin uyarlanması amaçlanmıştır. Bu ölçek sayesinde ilköğretim öğrencilerinin öz-yeterlik inancının belirlenmesinde ve düşük öz-yeterlilik inancına sahip ilköğretim öğrencilerinin öz-yeterliklerinin artırılması için etkinliklerin yapılmasına imkân sağlaması beklenmektedir.

2.Yöntem

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan Mevlana İlköğretim Okulu ve Türk Hava Kurumu Gazi İlköğretim Okul’unda öğrenim gören 112 4. sınıf ve 115 5. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır Çalışma Grubunda yer alan öğrencilerin 114’ü kız 113’ü erkektir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğrencilerin öz-yeterlik düzeylerini belirlemek için, Bandura (1990) tarafından geliştirilen 57 maddeden oluşan 7 dereceli likert tipi “Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Bandura’nın “çocuklar için öz-yeterlik ölçeği” dokuz faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler şunlardır; birinci faktör: Toplumsal Kaynakları Sıralamadaki Öz-yeterlik (4 madde); ikinci faktör: Akademik Başarıdaki Öz-yeterlik (7 madde); üçüncü faktör: Öz-Denetimli Öğrenmedeki Öz-yeterlik (11 madde); dördüncü faktör: Boş Zaman Becerileri ve Eğitici Kol Faaliyetlerindeki Öz-yeterlik (8 madde); beşinci faktör: Öz-Denetim Yeterliliği (11 madde); altıncı faktör: Diğer İnsanların Beklentilerini Karşılamadaki Öz-yeterlik (4 madde); yedinci faktör: Toplumsal Öz-yeterlik (4 madde); sekizinci faktör: Öz-Zorlama Yeterliliği (4 madde); dokuzuncu faktör: Ebeveyn ve Toplum Desteğini Sıralamadaki Öz-yeterlik (4 madde) (Steele- Dadzie, 2004:53-54; Bandura, 2006:307-337).

Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinde yer alan alt faktörlerin açılımları şu şekilde-

dir (Steele- Dadzıe, 2004:108-114; Bandura, 2006:307-337):

Toplumsal Kaynakları Sıralamadaki Öz-yeterlik: Öğrencilerin okulda ve toplumda yaptığı faaliyetlerde sorunla karşılaştıklarında öğretmenlerden, başka bir öğrenciden, yetişkinlerden, arkadaşlarından yardım almalarını içerir.

Akademik Başarıdaki Öz-yeterlik: Öğrencinin, matematik, fen, okuma-yazma ve dil becerileri, bilgisayar, yabancı dil, sosyal bilgiler, Türkçe derslerinde kendini ne kadar başarılı olarak algıladığını içermektedir.

Öz-Denetimli Öğrenmedeki Öz-yeterlik: Öğrencinin ödevini zamanında bitirmede, ders çalışmada, derslerine dikkatini vermede ya da motive olmada, dersleriyle ilgili not tutmada, kütüphaneyi kullanma konusunda, okulda yapılan çalışmaların planlanmada ve düzenlenmede, derslerde işlenen konuları hatırlayabilmede, çalışma ortamını düzenlemede, sınıf tartışmalarına katılmada kendisini ne kadar başarılı olarak algıladığını içerir.

Boş Zaman Becerileri ve Eğitici Kol Faaliyetlerindeki Öz-yeterlik: Öğrencinin spor, müzik becerilerini öğrenmede, takım sporları için gereken becerileri öğrenmede, okuldaki faaliyetlere katılmada kendisini ne kadar başarılı olarak algıladığını içerir.

Öz-Denetim Yeterliği: Öğrencinin okul içinde başını derde sokabilecek şeyleri yapmamada, okula gitmemekte akranların baskısına dayanmada ve sınırlarını kontrol etmede kendisini ne kadar başarılı olarak algıladığını içerir.

Diğer İnsanların Beklentilerini Karşılamadaki Öz-yeterlik: Anne ve babanın, akranların, öğretmenlerinin ve kendi beklentilerini yerine getirmede kendisini ne kadar başarılı olarak algıladığını içerir.

Toplumsal Öz-yeterlik: Arkadaşlık kurma ve sürdürmede, başkasıyla sohbeti sürdürmede, grup içi çalışma yapmada kendisini ne kadar başarılı olarak algıladığını içerir.

Öz-Zorlama Yeterliği: Öğrencinin kendi görüşlerini açıklamada, kendi haklarını savunmada kendisini ne kadar başarılı olarak algıladığını içerir.

Ebeveyn ve Toplum Desteğini Sıralamadaki Öz-yeterlik: Öğrencinin herhangi bir problem konusunda anne ve babasından, kardeşlerinden yardım almada, çevresindekilerin okula ilgi göstermelerini sağlamada, kendilerini ne kadar başarılı olarak algıladıklarını içerir.

Çocuklar için öz-yeterlik ölçeği orijinalinde likert tipinde 1'den 7'ye kadar seçenek bulunmaktadır. Çocukların dil ve zeka, akıl yürütme yeteneklerinin gelişimi açısından, araştırmacı ve eğitim bilimleri uzmanı tarafından çocuklar için öz-yeterlik ölçeği, likert tipi bir dereceleme tarzında ve üzerine 1'den 5'e kadar cevap seçeneği olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 245 ve en düşük puan 49'dur.

2.3. Verilerin Analizi

Birinci aşamada, çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinden alınan puanlarının aritmetik ortalamaları alınmıştır. Geçerlik ve güvenirlik işlemleri, aritmetik ortalamalar üze-

rinden yapılmıştır. **İkinci aşamada** çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin dilsel açıdan eşdeğerliği sınanmıştır. **Üçüncü aşamada** çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin geçerliğini tespit etmek için maddelerin ayırt edicilik özelliği belirlenmiştir. **Dördüncü aşamada** güvenilirlik çalışması için ölçme aracının iç tutarlılık katsayıları tespit edilmiştir. **Beşinci aşamada**, çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin devamlılık katsayısı tespit edilmiştir. **Altıncı aşamada**, tüm ölçek düzeyinde madde analizlerine yer verilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin Dilsel Eşdeğerlik Çalışması

Orjinali İngilizce olarak geliştirilen ölçek, üç aşamalı olarak Türkçe'ye çevrilmiştir. **İlk aşamada**, ölçek İngilizce'yi ve Türkçe'yi iyi derecede bilen 5 dil bilimci tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Dil uzmanlarından elde edilen çeviriler, bir eğitim bilimleri, bir de çeviri uzmanı ile birlikte değerlendirilmiş, araştırmacı tarafından Türkçe formun son şekli oluşturulmuştur. **İkinci aşamada**, oluşturulan Türkçe form Türkçe'yi iyi bilen çift dilli olarak kabul edilebilecek beş dil bilimci tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Çeviri uzmanı ile birlikte İngilizce forma son şekli verilmiştir. **Üçüncü aşamada** ise geri çeviri yoluyla elde edilen İngilizce form ile orijinal form İngilizce dil uzmanı tarafından değerlendirilmiş, değerlendirme sonucunda ölçeğin maddelerinin dilsel açıdan birbirine eşdeğer olduğu ortaya konulmuştur. Ölçeğin dilsel açıdan eşdeğerliğini sınamak için 2005–2006 öğretim yılı güz döneminde, İngilizce'yi bilen ve iki dilli kabul edilebilecek Marmara Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalı'nın 4. sınıfına devam eden toplam 73 öğrenciden oluşan bir gruba ilk olarak özgün İngilizce formu; on gün ara ile de daha sonra Türkçe çeviri formu uygulanmıştır. Aşağıda bununla ilgili tabloya yer verilmiştir:

Tablo: 1. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin İngilizce ve Türkçe Formlarının Ortalama, Standart Sapma, Korelasyon ve t- Testi Değerleri

Sorular	n	\bar{x}	ss	İlişki		Fark		
				r	p	t	sd	p
Türkçe Toplam Puan	73	167,69	19,20	,91	p< .01	,69	72	P>.05
İngilizce Toplam Puan	73	168,33	19,62					

Tablo 1'de dilsel eşdeğerlik çalışması için on gün arayla uygulanan İngilizce ve Türkçe formlarda bulunan maddeler arasında anlamlı fark olup olmadığının sınanmasına ilişkin ortalama, standart sapma, korelasyon ve t- testi değerleri verilmiştir. Türkçe ve İngilizce formları arasında ölçeğin tamamı ve her soru düzeyinde p< .01 düzeyinde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Türkçe ve İngilizce form puanları arasında gerçekleştirilen ilişkili t- testi analizinde ise ölçeğin tamamı ve her bir soru düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır (p>.05).

3.2. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin Geçerlik Çalışması

Çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin Türkiye şartlarındaki geçerlik düzeyi ile ilgili

yapılan hesaplamalar t-testi (Kritik Oran) istatistiksel tekniği kullanılarak yapılmıştır (Ergin, 1995:125–148).

Tablo: 2. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin Ayırtedicilik Analizi Sonuçları

Sorular	Grup	n	\bar{x}	ss	t	sd	p
Toplam Puan	Üstçeyrek	61	216,26	10,43	29,20	120	p< .01
	Altçeyrek	61	146,60	15,43			

Tablo 2’de çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin tüm ölçek ve her bir soru düzeyinde çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grubun “t testi” sonuçları verilmiştir. Her bir madde için alt ve üst grubu oluşturan puanlar arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

3.3. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin Güvenirlik Çalışması

Çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin Türkiye şartlarındaki güvenilirlik düzeyi ile ilgili yapılan hesaplamalar için devamlılık (Test-Tekrar- Test), iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha, madde-kalan ve madde toplam korelasyon katsayısı istatistiksel teknikler kullanılarak yapılmıştır (Ergin, 1995:125–148). Aşağıda bununla ilgili tabloya yer verilmiştir:

Tablo: 3. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin Devamlılık Katsayısı (Test Tekrar Test)

Sorular	n	\bar{x}	ss	İlişki		Fark		
				r	p	t	sd	p
Toplumsal kaynakları sıralamadaki öz-yeterlik	109	14,49	2,99	,49	p<.01	1,66	108	p> .05
	109	14,97	3,03					
Akademik başarıdaki öz-yeterlik	109	26,63	4,80	,50	P<.01	2,83	108	P< .01
	109	28,46	7,70					
Öz-denetimli öğrenmedeki öz-yeterlik	109	40,70	8,09	,73	P<.01	1,48	108	p> .05
	109	41,51	7,51					
Boş zaman becerileri ve eğitici kol faaliyetlerindeki öz-yeterlik	109	29,98	6,21	,67	P<.01	3,12	108	P< .01
	109	31,40	5,45					
Öz-denetim yeterliliği	109	9,77	2,79	,47	P<.01	1,75	108	p> .05
	109	10,27	3,01					
Diğer insanların beklentilerini karşılamadaki öz-yeterlik	109	15,16	3,18	,35	P<.01	2,03	108	P< .05
	109	16,60	7,87					
Toplumsal öz-yeterlik	109	15,50	2,97	,61	P<.01	,53	108	p> .05
	109	15,36	3,22					
Öz-zorlama yeterliliği	109	15,12	3,09	,61	P<.01	,87	108	p> .05
	109	14,89	3,25					
Ebeveyn ve toplum desteğini sıralamadaki öz-yeterlik	109	15,62	2,87	,50	P<.01	1,59	108	p> .05
	109	15,16	3,11					
Tüm Ölçek	109	183,01	29,72	,76	P<.01	2,78	108	P< .01
	109	188,67	31,51					

Tablo 3'te çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin devamlılık katsayısı verilmiştir. İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıfta öğrenci olan 109 kişilik bir gruba ölçme aracı, 10 gün ara ile iki defa uygulanarak test-tekrar test katsayısı bulunmuştur (Özgüven, 1994). Tüm grup düzeyinde ilişkili grup t- testi anlamsız çıkmamıştır; ancak devamlılık katsayısı ($r=.762$) bulunmuş ve $p<.01$ düzeyinde anlamlı korelasyon değeri bulunmuştur. Alt faktörlerde ise $p<.01$ düzeyinde anlamlı derecede ilişki bulunmuştur.

Tablo:4 Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin Madde Toplam – Madde Kalan Sonuçları

Madde No	N	Madde-Toplam		Madde-Kalan	
		r	p	r	p
1	227	.65	$p<.01$	.63	$p<.01$
2	227	.48	$p<.01$	.45	$p<.01$
3	227	.45	$p<.01$	.42	$p<.01$
4	227	.52	$p<.01$	.49	$p<.01$
5	227	.50	$p<.01$	.48	$p<.01$
6	227	.52	$p<.01$	.50	$p<.01$
7	227	.57	$p<.01$	.55	$p<.01$
8	227	.50	$p<.01$	.46	$p<.01$
9	227	.55	$p<.01$	.52	$p<.01$
10	227	.58	$p<.01$	.56	$p<.01$
11	227	.57	$p<.01$	.55	$p<.01$
12	227	.56	$p<.01$	.53	$p<.01$
13	227	.57	$p<.01$	.55	$p<.01$
14	227	.52	$p<.01$	.50	$p<.01$
15	227	.62	$p<.01$	.60	$p<.01$
16	227	.54	$p<.01$	.51	$p<.01$
17	227	.57	$p<.01$	.54	$p<.01$
18	227	.66	$p<.01$	.64	$p<.01$
19	227	.61	$p<.01$	.59	$p<.01$
20	227	.54	$p<.01$	.52	$p<.01$
21	227	.64	$p<.01$	.62	$p<.01$
22	227	.55	$p<.01$	.51	$p<.01$

23	227	,53	p< .01	,51	p< .01
24	227	,49	p< .01	,45	p< .01
25	227	,53	p< .01	,49	p< .01
26	227	,63	p< .01	,61	p< .01
27	227	,65	p< .01	,63	p< .01
28	227	,68	p< .01	,65	p< .01
29	227	,51	p< .01	,48	p< .01
30	227	,53	p< .01	,50	p< .01
31	227	,48	p< .01	,44	p< .01
32	227	,34	p< .01	,29	p< .01
33	227	,44	p< .01	,40	p< .01
34	227	,52	p< .01	,49	p< .01
35	227	,57	p< .01	,55	p< .01
36	227	,58	p< .01	,56	p< .01
37	227	,58	p< .01	,56	p< .01
38	227	,49	p< .01	,45	p< .01
39	227	,56	p< .01	,54	p< .01
40	227	,56	p< .01	,53	p< .01
41	227	,59	p< .01	,57	p< .01
42	227	,51	p< .01	,49	p< .01
43	227	,56	p< .01	,54	p< .01
44	227	,56	p< .01	,53	p< .01
45	227	,46	p< .01	,43	p< .01
46	227	,57	p< .01	,55	p< .01
47	227	,49	p< .01	,46	p< .01
48	227	,57	p< .01	,55	p< .01
49	227	,53	p< .01	,50	p< .01

Tablo 4'te çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin tüm ölçek düzeyinde madde analizleri verilmiştir. Madde toplam ve madde kalan analizleri, her bir test maddesinin testin bütünüyle olan ilişkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır (Balcı, 1995). Her bir maddenin toplamla olan korelasyonu ($r=,660$) ile ($r=,440$) arasında; madde kalan ko-

relasyonu ise ($r=,65$) ile ($r=,40$) arasında değişmektedir. Sadece 32 maddede madde toplam ($,34$); madde kalan ise ($,29$) bulunmuştur. Tüm ölçekte her bir maddeye göre madde toplam, madde kalan değerlerinin $p<.01$ düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Tablo: 5. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeğinin İç Tutarlılık Katsayıları

Faktörler	Cronbach Alfa	Spearman Brown
Toplumsal kaynakları sıralamadaki öz-yeterlik	,69	,68
Akademik başarıdaki öz-yeterlik	,79	,83
Öz-denetimli öğrenmedeki öz-yeterlik	,85	,82
Boş zaman becerileri ve eğitici kol faaliyetlerindeki öz-yeterlik	,83	,84
Öz-denetim yeterliliği	,61	,56
Diğer insanların beklentilerini karşılamadaki öz-yeterlik	,74	,76
Toplumsal öz-yeterlik	,67	,67
Öz-zorlama yeterliliği	,68	,71
Ebeveyn ve toplum desteğini sıralamadaki öz-yeterlik	,66	,67
Tüm Ölçek	,95	,90

Tablo 5'te çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları verilmiştir. Güvenirlik çalışmasının ikinci aşamasında ölçme aracının iç tutarlılık katsayıları tespit edilmiştir (Tezbaşaran 1996; Ergin, 1995). Tüm ölçek düzeyinde Cronbach Alfa ($,95$), Spearman Brown ($,90$) katsayılarını belirlenmiştir. Cronbach Alpha'da en düşük dokuzuncu faktör ($,66$); en yüksek üçüncü faktör ($,85$) katsayısı bulunmuştur. Spearman brown tekniğinde en düşük beşinci faktör ($,56$); en yüksek ($,84$) dördüncü faktör bulunmuştur.

4. Sonuç/Tartışma

Bu çalışmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri için "Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği"nin Türkçe'ye uyarlanması anlatılmıştır.

Dilsel Eşdeğerlik İle İlgili Sonuç: Dilsel eşdeğerlilik çalışması için seçilen gruba on gün arayla uygulanan İngilizce ve Türkçe formlarda bulunan maddeler arasında anlamlı fark olup olmadığı sınanmıştır. Yapılan analizler sonucunda Türkçe ve İngilizce formları arasında ölçeğin tamamı ve her soru arasında $p<.01$ düzeyinde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Türkçe ve İngilizce formlarda bulunan maddeler arasında gerçekleştirilen ilişkili t- testi analizinde ise ölçeğin tamamı ve her bir soru arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($p>.05$). Bu sonuca göre ölçeğin dilsel açıdan Türkçe'ye uygun olduğu düşünülmektedir.

Geçerlik İle İlgili Sonuç: Faktör analizi, ölçek geliştirilmesinde kullanılacak bir tekniktir, ölçek adaptasyonu çalışmalarında kullanılmaz (Ergin, 1995:130). Bu nedenle ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizi yapılmamıştır.

Çocuklar için öz-yeterlik ölçeğinin tüm ölçek ve her bir soru düzeyinde ayırt edicilik değerleri incelenmiştir. Her bir madde için alt ve üst grubu oluşturan puanlar arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmesi, ölçek maddelerinin ayırt edici özellikte olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre çocuklar için öz-yeterlik ölçeğindeki maddelerin ayırt ediciliğe sahip oldukları söylenebilir. Ölçeğin kriter geçerliğini belirlemek amacıyla ilgili alan yazın taraması yapılmış ve benzer bir ölçek bulunamadığından kriter geçerliliği yapılamamıştır.

Güvenirlik İle İlgili Sonuç: İki uygulama arasındaki ilişki hesaplanırken grubun en az 30 kişiden oluşması gerekir (Tavşancıl, 2006:20). 109 kişilik grup düzeyinde ilişkili grup t- testi anlamsız çıkmamıştır; ancak devamlılık katsayısı ($r=.762$) bulunmuş ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı korelasyon değeri bulunmuştur. Alt faktörlerde ise $p < .01$ düzeyinde anlamlı derecede ilişki bulunmuştur. Tüm bu sonuçlar, ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Tutarlılık derecesi güvenilirlik katsayısı 1'e yaklaştıkça yükselir, 0'a yaklaştıkça düşer (Turgut, 1997; Yıldırım, 1999). Bu sonuca göre tüm ölçek ve alt boyutları için elde edilen güvenilirlik katsayılarının iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Güvenirlik katsayıları, tüm ölçek düzeyinde Cronbach Alfa (.95), Spearman Brown (.90) katsayılarının yüksek olması, ölçeğin tümü açısından iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Cronbach Alfa da en düşük dokuzuncu faktör (.66); en yüksek üçüncü faktör (.85) katsayısı bulunmuştur. Spearman Brown tekniğinde en düşük beşinci faktör (.56); en yüksek (.84) dördüncü faktör bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik katsayısının 0.70 üzerinde olması, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Öz-güven, 1994; Tezbaşaran, 1996). Her bir maddenin toplamla olan korelasyonu ($r=.66$) ile ($r=.44$) arasında; madde kalan korelasyonu ise ($r=.65$) ile ($r=.40$) arasında değişmektedir. Sadece 32 maddede madde toplam (.34); madde kalan ise (.29) bulunmuştur. Tüm ölçekte her bir maddeye göre madde toplam, madde kalan değerlerinin $p < .01$ düzeyinde anlamlı olması, tüm ölçeğin bütün sorularının güvenilir olduğunun göstergesidir. Madde toplam korelasyonun yorumlanmasında .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi derecede ayırt ettiği kabul edildiği (Büyüköztürk, 2005:171) bilgisi dikkate alındığında, ölçeğin madde toplam korelasyonları açısından yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, "Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği" ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerin öz-yeterlik konusundaki düzeylerini belirlemek üzere kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

Kaynakça

- Akkoyunlu, B., Orhan, F., Umay, A. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için “bilgisayar öğretmenliği öz-yeterlik ölçeği” geliştirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 1-8.
- Aşkar, P. ve Umay, A.(2001). İlköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerin bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Aypay, Y.(2005). *İlköğretim 8.Sınıf Öğrencileri İçin Matematik Yetkinlik Beklentisi Ölçeklerini Geliştirme Çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.
- Büyüköztürk Ş.(2005). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları Ve Yorum*. (Gözden Geçirilmiş 5.baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balcı, A.(1995). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. 72. TDFO. Ankara: Bilgisayar Yayıncılık.
- Bandura, A. (2006). “Guide for constructing self efficacy scale”. Self-Efficacy Beliefs of Adolescents. *A Volume in the Series Adolescence and Education Published by Information Age Publishing*, Greenwich. CT Publication. Edited by Pajares, F. and Urdan. [Online]: Retrieved on 21 April 2007: [T.http://www.des.emory.edu/mfp/014BanduraGuide2006.pdf](http://www.des.emory.edu/mfp/014BanduraGuide2006.pdf).
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, vol. 84, no:2, 191-215. [Online]: Retrieved on 21 April 2007: <http://www.des.emory.edu/mfp/Bandura1977PR.pdf>.
- Bandura, A. (1994). Self efficacy. In V.S.Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior*, (Volume. 4, pp.71–81), *New York: Academic Pres*, (Reprinted in H.Friedman.(Ed.), *Encyclopedia of mental health*, San Diego, Academic Pres. . [Online]: Retrieved on 21 April 2007: <http://www.des.emory.edu/mfp/Bandura1994EHB.pdf> 21>
- Bandura, A. (1997). *Self –Efficacy The Exercise of Control*, (Eighth printing). W.H.Freeman and Company New York, Printed in the United States of America.
- Çapa, Y. Çakıroğlu, J. Sarıkaya, H. (2005). Öğretmenlik Özyeterlik Ölçeği Türkçe Uyarlamasının Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 30(137), 74–81.
- Ergin, D.Y. (1995). Ölçeklerde Geçerlilik Ve Güvenirlik. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 7, 125-148.
- Hazır Bıkmaz, F.(2004). Öz-yeterlik inançları. Kuzgun, Y.ve Deryakulu, D.(Der.) *Eğitimde Bireysel Farklılıklar (s.289-315)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaptan, F., Korkmaz, H. (2000). İşbirliğine Dayalı Fen Öğretiminin Öğretmen

- Adaylarının Öz-Yeterlik Düzeylerine Etkisi. *IV.Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Kılıç, M. (2006). Öğrenmenin Doğası, B. Yeşilyaprak (Der.), *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim (153-180)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Jinks, J.; Morgan, V.(1999). Children's Perceived Academic Self-Efficacy: An Inventory Scale. *The Clearing House*, Mar/Apr., Vol. 72 Issue 4, p224-230. [Online]: Retrieved on 21 April 2007: <http://ehis.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=101&sid=c3f9070c-2a1e-4db7-acd6-c16d4d786918%40sessionmgr104>.
- Morgil, İ., Seçken, N., Yücel, A.S. (2004). Kimya Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. <<http://fbe.balıkesir.edu.tr/dergi/20041/BAUFBE2004-1-7.pdf>.> (21.04.2007)
- Özguven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Say, M.(2005). *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik İnanışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi., Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul
- Steele-Dadzie, T. E. (2004). *Relationships Among Teacher Self-Efficacy, Student Self-Efficacy, And Student Performance*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The State University New Jersey: USA.
- Schunk, D. H. (1984). Enhancing self-efficacy and achievement through rewards and goals: motivational and informational effects. *Journal of Educational Research*. [Online]: Retrieved on 21 April 2007: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=7&hid=115&sid=32ee10e1-a3d147d1a27a406d4661a6f5%40sessionmgr108>>
- Yıldırım, C. (1999). *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Yılmaz, M.; Gürçay, D.; Ekici, G. (2007). Akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33:253-259.
- Tezbaşaran, A.A.(1996). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme*. (2.basım).Ankara:Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Turgut, M.F.(1997). *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme Metotları*. Ankara: Gül Yayınevi, Ankara.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi Ve SPSS Veri Analizi*. (3.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Thomas, M. (2005). *The Effects of Looping on Student Achievement and Self-Efficacy of Exceptional Education Students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. The University Of Central Florida, Orlanda: USA.